

LA FORÇA D'UNA NARRATIVA TEL.LURICA
Isidor Cònsul

-Mercè Ibarz, La palmera de blat. Quaderns Crema. Barcelona, 1995

Que la literatura de més intensitat mulla la ploma en els tinters del cor ja ho sabien els romàntics quan van decidir-se a oposar la llibertat dels sentiments a la freda consigna de les normes i la raó. I això mateix ha fet Mercè Ibarz en els seus dos darrers llibres: a La terra retirada (1993), un assaig d'anàlisi ponentí, amb components de problemàtica agrària i agombolat amb tocs i dades autobiogràfiques, i a la novel·la La palmera de blat (1995), primera incursió en sentit estricte pels camins de la literatura de ficció. Anys enrere, el 1981, havia publicat un assaig històric sobre ETA i més ençà, el 1991, una biografia sobre Mercè Rodoreda.

En els dos darrers llibres, doncs, Mercè Ibarz ha obert la porta a les consignes del cor i ha deixat via oberta als sentiments temàtics recurrents en l'assaig i en la novel·la: l'amor fondal que sent per la seva terra d'origen, Saidí, a la Franja de Ponent, en la part que en diríem més acostada a Lleida. Fins i tot hi ha pàgines de totes dues obres que semblen sortides d'una mateixa embranzida creadora. En tot cas, només hi canvia la perspectiva que és exterior en l'assaig i des de dins en la novel·la. Es quan la narradora es concentra en les realitats del seu poble, escolta fascinada i atenta les veus de la terra i assaja de penetrar-les per trobar els misteris i els secrets que amaguen. Al mateix temps, però, no oblida de passejar-se entre els problemes seculars d'una pagesia que continua com sempre sense futur, tot i haver canviat la mula pel tractor, la dalla per les màquines de segar i batre, i els conreus tradicionals pels arbres fruiters. **Terra retirada** té justament aquest doble sentit: d'una banda, una terra llunyana i a la frontera, de l'altra, els camps

de guaret, la terra que es retira dels treballs agrícoles i es deixa de conrear. Aquest gruix compacte de dimensions tel·lúriques és a parer meu l'eix literari més consistent i el puntal de més força en tots dos llibres.

ENTRE SALAVAI I SARAJEVO

A La palmera de blat, Mercè Ibarz transvesteix Saidí amb el nom de Salavai, potser per entrar en un joc al·literatiu entre Salavai i Sarajevo, els paratges per on transita l'obra. Tots dos indrets, per un altre costat, són exemples de terra retirada i s'apunten altres detalls paral·lelístics perquè el lector s'adoni d'una voluntat que vol relacionar el Salavai del cor, atàvic i terral, amb el Sarajevo de la feina periodística i de les relacions sentimentals. Ara bé, tot i que la novel·la sembla que malda per estructurar-se contrapuntant tots dos escenaris, a la pràctica, Salavai es menja la part més saborosa del pastís, mentre que les referències a la ciutat bosniana tendeixen a esllanguir-se des del principi fins a la fi de la narració.

La protagonista de la novel·la és una periodista que es disposa a retornar a l'infern dels Balcans per motius de feina quan la mort del seu avi centenari li fa ajornar uns dies el viatge per tal d'assistir a l'enterrament. Es llavors que entra en un parèntesi d'intensitats, colgada per una dinàmica de records, pel setge tel·lúric de les veus de la terra, la memòria del poble, els rituals atàvics, els morts de la família i un repàs costumista de la realitat agrària de l'indret. Tot plegat la submergeix en un procés de catarsi i en diferents experiències oníriques dels quals sembla sortir-ne profundament renovada. La novel·la participa així de realitats visionàries (diàlegs i trobades amb els difunts familiars), i s'enriqueix amb una estratègia de símbols (el mateix títol de l'obra), i digressions artístiques (Van Gogh, fonamentalment), que potser queden forçades i un punt fora de lloc.

La novel·la es llegeix amb interès creixent, sobretot en la seva primera meitat, té moments remarcables (el segon capítol, pel meu gust), però

participa, també, d'una tendència disgregadora i segurament reiterativa. Crec que el conjunt no acaba de trobar al seu punt més dolç i potser apunta problemes de ritme, tot i configurar-se com una notable primera novel·la. Allò que em sembla més clar, però, és l'autenticitat i l'eficàcia d'una veu que s'expressa des de la maduresa i que, a ben segur, acabarà de polir detalls d'ofici en propers exercicis creatius.

Isidor Cònsul